

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. σελ. 92- 93 «Το κόμμα του Γ. Θεοτόκη... τον πυρήνα των Αντιβενιζελικών.»

β. σελ. 50- 51 «Το Μάρτιο του 1922... βαρύτατες συνέπειές της.»

γ. σελ. 153, 156 «Η ελληνική κυβέρνηση,... και οριστική στέγαση.» «Η ΕΑΠ λειτούργησε... απέναντι στους πρόσφυγες.»

ΘΕΜΑ Α2

α. Λάθος

β. Σωστό

γ. Λάθος

δ. Σωστό

ε. Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

σελ. 91- 92 «Όσον αφορά τη δομή... σε κάθε άλλο κόμμα.»

ΘΕΜΑ Β2

σελ. 208 «Η πρώτη κυβέρνηση... και εγκατάστασής του.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α. σελ. 121- 122

Αξίζει να δούμε αναλυτικότερα τη δημιουργία της Ερμούπολης στη Σύρο. Αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα ίδρυσης και εξέλιξης ενός αυτοτελούς και ακμαίου προσφυγικού

συνοικισμού κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, ο οποίος βασίστηκε στην πρωτοβουλία των οικιστών του, χωρίς κυβερνητική αρωγή. Η περιοχή, που το 1825 πήρε το όνομα Ερμούπολη από τους πρόσφυγες οικιστές της, άρχισε να συγκεντρώνει από το 1821 έως το 1824 Έλληνες πρόσφυγες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας: Μικρασιάτες, Ψαριανούς, Κρήτες και κυρίως Χίους. **Από το κείμενο Α, που αποτελεί δευτερογενή ιστορική πηγή, πληροφορούμαστε ότι οι πρώτοι που κατέφυγαν στην έρημη ακτή της Σύρου ήταν οι Κυδωνιείς κι ακολούθησαν οι Χίοι, οι Σμυρναίοι, οι Κρήτες, οι Θεσσαλοί, οι Μακεδόνες κι άλλοι. Μάλιστα, στη Σύρο κατέφυγε και μεγάλος αριθμός προσφύγων από την Τήνο κυρίως μετά την πανώλη αλλά και από γειτονικά νησιά. Βέβαια, οι άνθρωποι αυτοί ήταν από τους πτωχότερους.** Η συμμόρφωση που είχε επέλθει στα γειτονικά νησιά, η θέση του λιμανιού -η οποία στο κείμενο Β χαρακτηρίζεται ζηλευτή- και η ουδέτερη στάση που τηρούσε το νησί στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης-το οποίο, όπως αναφέρεται στο κείμενο Β στην αρχή της Επανάστασης ήταν υπό γαλλική προστασία- προκάλεσαν την αθρόα προσέλευση. Οι ντόπιοι Συριανοί κατοικούσαν στην Άνω Σύρο, μακριά από την παραλία, στην οποία συγκεντρώθηκαν οι νεοφερμένοι. Σύντομα η αυξημένη προσέλευση προσφύγων προκάλεσε την επιφυλακτικότητα και, στη συνέχεια, τις αντιδράσεις των ντόπιων, κυρίως λόγω κτηματικών διαφορών. **Αναλυτικότερα, στο κείμενο Α επισημαίνεται ότι οι ντόπιοι συμπεριφέρονταν με καλοσύνη στους νεοφερμένους, διότι θεωρούσαν ότι έτσι απέφευγαν τη σύγκρουση τόσο με τη ελληνική όσο και την τουρκική κυβέρνηση. Στη συνέχεια, όμως, λόγω της συσσώρευσης προσφύγων προκλήθηκαν διαμάχες που αφορούσαν κτηματικές διαφορές, εφόσον οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε κτήματα καλλιεργημένα κι ακαλλιεργητα, τα οποία ανήκαν σε ντόπιους.** Τη διάσταση υποδαύλιζε επιπλέον η διαφορά δόγματος μεταξύ των καθολικών ντόπιων και των ορθόδοξων προσφύγων, **πράγματι στο ίδιο κείμενο αναφέρεται ότι οι διαμάχες υποδαυλιζόνταν λόγω του θρησκευτικού διαχωρισμού των κατοίκων.**

β. σελ. 20- 21

Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν, αναδείχθηκαν νέα. Το πιο σημαντικό απ' αυτά ήταν η Σύρος, η οποία στη διάρκεια της Επανάστασης δέχθηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο, **όπως εξάλλου αναφέρεται και στο κείμενο Α**. Η στρατηγική θέση του νησιού, στο κέντρο του Αιγαίου και πάνω ακριβώς στις διαδρομές που συνέδεαν τα

Στενά και τη Μαύρη Θάλασσα με τους μεσογειακούς δρόμους του εμπορίου, συνέβαλε στη δημιουργία ισχυρότατου –όχι μόνο για τα ελληνικά μέτρα– ναυτιλιακού κέντρου. **Πιο συγκεκριμένα, στο κείμενο Β, επίσης δευτερογενή ιστορική πηγή, διευκρινίζεται ότι η Σύρος βρίσκεται πάνω στο σταυροδρόμι των θαλάσσιων δρόμων που συνδέουν την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τη Θεσσαλονίκη ή τη μαύρη Θάλασσα με τα μεγάλα λιμάνια της δυτικής Μεσογείου.** Στην ανάπτυξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυναμική παρουσία και δραστηριότητα των ελληνικών παροικιών στα κυριότερα εμπορικά κέντρα της περιοχής: στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στις εκβολές του Δούναβη, στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη και αργότερα στην Αίγυπτο.

ΘΕΜΑ Δ1

α. σελ. 250

Στην Ευρώπη πρωτεργάτης του αγώνα ήταν ο Κ. Κωνσταντινίδης, ο οποίος από τη Μασσαλία με διαδοχικά υπομνήματα ενημέρωνε τις συμμαχικές δυνάμεις για την τραγική κατάσταση που επικρατούσε στον Πόντο. **Άλλωστε, όπως πληροφορούμαστε από το κείμενο Α, που συνιστά δευτερογενή ιστορική πηγή, υπήρχαν οι προϋποθέσεις για τη διατύπωση κάθε είδους εθνικών διεκδικήσεων από τους Έλληνες, μια και οι Δυνάμεις προπολεμικά είχαν δεσμευτεί αναφορικά με την εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης, ώστε να αναδιοργανωθεί ο μεταπολεμικός κόσμος. Ακόμη, η Ελλάδα βρισκόταν στην πλευρά των νικητών. Ο ίδιος ο Κωνσταντινίδης επίσης τύπωσε και κυκλοφόρησε χάρτη που όριζε τα σύνορα της προτεινόμενης ποντιακής δημοκρατίας. Αυτό το χάρτη τύπωσε και σε απλό σχήμα ταχυδρομικού δελτίου (καρτ-ποστάλ) με γραπτό κείμενο στα γαλλικά: «Πολίτες του Πόντου ξεσηκωθείτε! Θυμίστε στα φιλελεύθερα έθνη τα ύψιστα δικαιώματά σας για τη ζωή και την ανεξαρτησία». Η ρωσική επανάσταση ξεσήκωσε τους Έλληνες του Πόντου για το δικό τους εθνικό αγώνα, ενώ στο πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο, που οργανώθηκε στη Μασσαλία το Φεβρουάριο του 1918, ο ίδιος ο Κ. Κωνσταντινίδης- όπως επισημαίνεται στο κείμενο Α- λόγω των εξελίξεων θεωρούσε την κατάσταση επείγουσα, αφού οποιαδήποτε καθυστέρηση μεγιστοποιούσε τον κίνδυνο να μην συμπεριλάβουν την ποντιακή περιοχή στον τελικό διακανονισμό των εκκρεμών**

πολεμικών ζητημάτων και γι' αυτό συγκάλεσε στις 22 Ιανουαρίου/ 4 Φεβρουαρίου 1918 το Πανποντιακό Συνέδριο στη Μασσαλία ενώ με τηλεγράφημα που έστειλε στον Α. Τρότσκι, ζήτησε επίσημα την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης.

β. σελ. 250- 251

Η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν αρχικά σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων. **Μάλιστα. Όπως πληροφορούμαστε από το κείμενο Β, οι εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδας στην περιοχή διατυπώθηκαν αναλυτικά στο υπόμνημα που υπέβαλε ο Βενιζέλος προς τη Συνδιάσκεψη στις 17/ 30 Δεκεμβρίου 1918.** Στο συνέδριο Ειρήνης όμως στο Παρίσι, που άρχισε το Δεκέμβριο του 1918, ο Ελ. Βενιζέλος πείστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις και δεν συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων, **αφού, σύμφωνα με το ίδιο κείμενο, ο Έλληνας πρωθυπουργός αναγνώριζε τις αντικειμενικές δυσκολίες λόγω της γεωγραφικής απομόνωσης του Πόντου από τις υπόλοιπες περιοχές με πυκνό ελληνικό πληθυσμό, ενώ κατανοούσε ότι ούτε η Ελλάδα θα μπορούσε να παρέμβει στρατιωτικά στην περιοχή, αν προέκυπτε ανάγκη κι ούτε οι ίδιοι οι Πόντιοι είχαν τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν μόνοι τους ενδεχόμενες τουρκικές πιέσεις.** Έτσι, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Ελλήνων του Πόντου, **απέρριψε τη λύση ίδρυσης ανεξάρτητου ποντιακού κράτους και συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία, πιστεύοντας ότι στο πλαίσió της οι Έλληνες θα απολάμβαναν πλήρη ισονομία και ισοπολιτεία, οπότε θα διασφαλιζόταν η παρουσία τους στην περιοχή με ευημερία, όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται στο κείμενο Β.** Επιπροσθέτως, από το κείμενο Γ πληροφορούμαστε ότι στις αρχές Φεβρουαρίου 1919 ο Βενιζέλος ανέπτυξε στο Ανώτατο Συμβούλιο τις ελληνικές διεκδικήσεις υποστηρίζοντας την ένταξη της Τραπεζούντας στο **Αρμενικό κράτος.** Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση στους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι στα διάφορα συνέδρια που πραγματοποίησαν στο Μπακού, στο Κρασνοντάρ, στο Βατούμ και στη Μασσαλία, διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης. Πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τότε τηλεγραφήματα στο Παρίσι για να μεταπείσουν τον πρωθυπουργό, τον οποίο επισκέφθηκε μάλιστα τον Απρίλιο του 1919 ο μητροπολίτης Χρύσανθος. **Καταλήγοντας, στο κείμενο Γ αναφέρεται ότι αυτονόητα οι Πόντιοι αντέδρασαν υποβάλλοντας στην Κωνσταντινούπολη υπομνήματα προς τους αρμοστές των**

Δυνάμειον. Στα υπομνήματα αυτά επαναλάμβαναν το αίτημα της ένωσης του Πόντου με την Ελλάδα ή διαφορετικά τη δημιουργία «Ελληνικής Δημοκρατίας του Πόντου».

Επιμέλεια Απαντήσεων:

Θεοδωροπούλου Μεταξία
Φιλολόγος- ιστορικός

